

Poznámky

ŽENA PŘÍRODNÍ

¹ Miller-Lyer A., Die Familie. Albert Langen, München 1924.

² Bachofen J. J., Das Mutterrecht. Stuttgart 1861. – Morgan L. System of consanguinity and affinity in the human family. Washington 1871.

³ O gorile vypráví cestovatel a lovec Koppenfels, jehož pokládají za prvního Evropana, který pozoroval gorilu v divoké přírodě a zastřelil ji vlastní rukou. Podle Koppenfelse žije gorila v užším rodinném kruhu, nehledě na staré hypochondrické samce a protože spotřebuje mnoho potravy, kočuje a přenocuje tam, kde ji právě zastihne tma. Proto si každý večer ze zelených výhonků staví hnízdo na zdravých, štíhlých a ne příliš silných stromech ve výšce pět až šest metrů. Spí v něm mláděta s matkou, zatímco samec tráví noc opřený zády o kmen stromu: chrání rodinu před útokem leoparda. První gorilu zastřelil Koppenfels v roce 1874. „Pozoroval jsem gorilí rodinu schovanou za kmenem, jak bez obav sbírá ovoce. Byli to oba rodiče a dvě mláděta různého věku... Bylo dojemné dívat se, s jakou láskou se samička starala o svá mláděta. Samec si však nevšímal ničeho, snažil se ukojit pouze svůj hlad. Když už snědli lepší plody, samice se s neobyčejnou šikovností vyšplhala na strom a strásla zralé ovoce.“ Jiný lovec viděl samici, jak nosila ovoce starému samci sedícímu u kmene a kladla mu ho k nohám. Položil jí svou dlouhou ruku okolo krku a žertoval s ní, přičemž vydával různé mumlavé, ječivé a kvíčící zvuky, které se občas podobaly smíchu...

⁴ Pokud očkujeme některá zvířata krví zvířete jiného druhu, vzniknou v krevním séru očkovaného zvířata tzv. *precipitiny* – látky, které v krevním séru zvířat patřících k jiné rase vyvolávají srážení. Tímto způsobem lze zjistit bílkovinu ještě při rozředění 1:1 000 000. Důležitější však je, že sérologickou metodou lze rozeznat různé druhy bílkoviny, což je chemickými metodami vyloučeno. Když například očkujeme ovci lidskou krví, po určité době se v ovčím krevním séru vyskytnou precipitiny na lidské sérum, ale nikoliv na sérum psí, volské apod. Jak víme, sérum je průzračná tekutina, která se vylučuje při srážení krve. Tímto způsobem lze tedy zjistit nejen to, o jakou krev jde, ale dokázat i rasovou příbuznost mezi různými druhy zvířat. Reakce je všeobecně specifická. Sérum určené na lidskou krev vyvolává srážení jen v lidské krvi, sérum určené na psí krev jen v psí krvi. Zároveň se však prokázalo, že u zvířat pokrevně příbuzných se vyskytuje často společná reakce, takže touto metodou lze zjistit příbuzenské vztahy mezi zvířecími rasami. Precipitiny určené na lidskou krev vyvolávají srážení jen u antropoidních opic, což svědčí o blízké biochemické příbuznosti těchto opic s člověkem. Krev různých zvířecích druhů vyvolává však ještě další reakci. Sérum jednoho druhu aglutinuje (slučuje) krevní tělíska jiného druhu. Vzájemný účinek však může mít i sérum různých lidí. Když spojíme krev jednoho člověka s krví nebo krevním sérem jiného člověka, v určitých případech se červená tělíska onoho člověka aglutinují, srážejí se dohromady. Z tohoto hlediska dělí biochemie lidstvo na čtyři skupiny: jsou lidé, kteří aglutinují červená krevní tělíska všech ostatních lidí nebo neaglutinují žádná a lidé, kteří aglutinují jen krevní tělíska určitých lidí nebo jejichž sérum naopak aglutinuje krevní tělíska předešlých lidí. Když červená krevní tělíska určité krve aglutinuje jisté sérum, aglutinuje naopak i sérum z oné krve červená tělíska této krve. Nikdy však neaglutinuje sérum krevní tělíska lidí, kteří patří k té samé skupině. Zjistilo se, že zde jde skutečně o rasové rozdíly a další výzkum jistě povede k výsledkům velmi závažným i pro poznání původu člověka.

⁵ O šimpanzovi hovoří cestovatel Savage, že nežije příliš družně, protože jen zřídka je možné jich nalézt spolu více než pět, nanejvýše deset. Někdy se však shromažďují ve větším počtu, aby si hráli. Jeden domorodec ubezpečoval cestovatele, že jich jednou viděl alespoň padesát, jak se bavili křikem a bubnováním na staré kmeny. Podle Koppengelse staví

šimpanz pro svá mláďata hnízdo jako gorila, které je podobné hnízdu čápa, ale na silnějších a vyšších kmenech. Sameček tráví noc na vidlici větve, těsně pod hnízdem své rodiny. Pechel-Loesche vypráví o šimpanzích v Loangu, že v některých oblastech – usuzujíc podle velkého křiku – je jich zřejmě velmi mnoho a žijí prý v rodinách a tlupách. Dospívající šimpanzi obou pohlaví tvoří na svobodě velké tlupy, prohánějící se po pralese s velkým křikem, zatímco dospělí jedinci se pohybují spíše v malých rodinných skupinách vedených starým samcem, který doprovází samice s jejich mláďaty. Pospolitý pud mladých zvířat se projevil i v nové zásluce do stanice lidoopů na Tenerife, kde hned utvořily skupinu, jen co je vpustili do velké travnaté zahrady.

⁶ *Miller-Lyer F.*, Phasen der Kultur und Richtungslinien des Fortschritts. Soziologische Überblick. München, Langen 1922.

⁷ *Marschall William E.*, A phrenologist amongst the Todas, or the study of a primitive tribe in South India. London 1873.

⁸ *Ploss H.*, Das Weib in der Natur- und Völkerkunde. V. Auflage. Nejnovější vydání tohoto hlavního a několikrát znovu zpracovaného díla vyšlo v roce 1927: Das Weib in der Natur- und Völkerkunde. Anthropologische Studien von Weiland Dr. Heinrich Ploss und Dr. Max und Paul Bartels. Neu bearbeitet und herausgegeben von Ferd. Frh. v. Reitzenstein. Elfte, stark vermehrte Auflage in drei Bänden, Neufeld u. Henius, Berlin. – *Jagor*, Reisen in den Philipinen, Berlin 1873.

⁹ *Monrad H. C.*, Gemälde der Küste von Neu-Guinea usw., entworfen 1805-1809; aus dem Dänischen von H. E. Wolf. Weimar 1824.

¹⁰ *Dalton Ed.*, Descriptive Ethnology of Bengal, London 1872.

¹¹ *Tschudi J. J. v.*, Kulturhistorische u. sprachliche Beiträge zur Kenntniss des alten Peru. Wien 1891.

¹² Moderní výsledky výzkumu o *škodlivosti pokrevních příbuzenských sňatků* shrnuje Siemens v „Příručním slovníku sexuální vědy“ (něm. Bonn 1926) takto: Pokrevními nazýváme ta individua, která pocházejí ze společného předka. Taková individua mají podle stupně pokrevní příbuznosti s větší či menší pravděpodobností stejné dědičné vlastnosti. Když je dědičná náchylnost recesivní (zastřená), vzrůstá pokrevním příbuzenským sňatkem pravděpodobnost, že při plazení utvoří stejné recesivní náchylnosti stejně náchylný pár, a když se při stejné náchylnosti projevují recesivní náchylné vlastnosti, vyskytují se recesivní dědičné znaky (a nemoci) hlavně u dětí pokrevně příbuzných rodičů. Jinými slovy: u lidí s recesivními znaky (nebo nemocemi) se vyskytuje velmi často pokrevní příbuznost rodičů a tedy pokrevní příbuznost těchto rodičů zjistíme tím častěji, čím vzácnější je uvedená recesivní náchylnost dědičná; protože člověk s velmi rozšířenou recesivní náchylností má i při sňatku s cizím člověkem poměrně velkou možnost setkat se s partnerem se stejnou recesivní náchylností. Recesivní dědičná náchylnost se projevuje tedy velmi často u pokrevních příbuzenských sňatků. Ve skutečně zdravém rodu však nemá tato nitrosnubnost tak škodlivé následky. Takzvané degenerační jevy s objevily jen v několika případech, když se pěstovala nitrosnubně zvířata (např. myši, morčata) a rostliny po dobu padesáti i více generací, někdy dokonce výhradně snoubením sourozenců, neobjevily se tzv. degenerační vlivy. Celkově lze říci, že následky příbuzenských sňatků se velmi často fantasticky přeceňovaly. Recesivní dědičné nemoci nejsou příliš častým zjevem a poměrně zřídka se objevují i u dětí z příbuzenských sňatků. Charakteristickými příklady recesivních nemocí jsou hlavně idiotypická hluchoněmlost, retinitis pigmentosa, albinismus universalis a xeroderma pigmentosum. Když tedy znamená příbuzenský sňatek přece jen určité riziko pro jednotlivce, není třeba se mu vyhýbat v zájmu rasy. Nitrosnubností se projevuje část recesivních náchylností, které v zatřeném stavu přecházejí z pokolení

na pokolení a tím zaniká vážnější nemoc ohrožující pokrevní manželství nebo život napadeného. Pokrevním manželstvím ubývá tedy z generace na generaci celkové množství recesivních nemocí. Nejdůležitějším biologickým důsledkem pokrevních příbuzenských manželství tedy je, že se projevují dědičné recesivní náchylnosti. Když se tvrdí, že děti z pokrevních manželství (bratra se sestrou, otce s dcerou) jsou velmi často méněcenná, odvodňuje se to zřejmě selektivními vztahy (plenenným výběrem), tedy jinými slovy, lidé dopouštějící se „krvesmilstva“ jsou zpravidla zpustlá individua. Méněcennost dětí z „krvesmilstva“ není tedy důsledkem pokrevního poměru, ale důsledkem dědičnosti.

¹³ *Hellwald* Friedrich von, *Menschliche Familie*, Leipzig 1889.

¹⁴ *Escherich*: Die Ameise. Braunschweig 1906.

¹⁵ von den *Steinen* Karl, Unter den Naturvölkern Zentral-Brasiliens. Reiseschilderungen und Ergebnisse der zweiten Schingú-Expedition 1887-1888. Berlin 1894.

¹⁶ *Reizenstein* Ferd. Frhr. v., Das Weib bei den Naturvölkern. Neugeld u. Henius, Berlin 1925.

¹⁷ *Karsch-Haack*, Das gleichgeschlechtliche Leben der Naturvölker. München 1911.

¹⁸ *Collins* David, An Account of the English Colony in New South Wales. London 1804.

¹⁹ Schéma kmenových organizací jsou sestavena podle Reitzensteina: Das Weib bei den Naturvölkern.

²⁰ *Spencer and Gillen*: The native tribes of Central-Australia. London 1899. – *Cunow* Heinrich, Zur Urgeschichte der Ehe und Familie. Ergänzungsheft der Neuen Zeit, Nr. 14. Stuttgart 1912.

²¹ *Buchanan* Franzis M. D., A Journay from Madras through the Countries of Misore and Malabar. London 1807.

²² Skupinové manželství doporučoval v novější době Artur Schopenhauer, velký odpůrce monogamie, samozřejmě, že velmi anachronisticky. Podle jeho *tetragamie*, jak to nazval, se mají vždy manželsky spojit dva muži s jednou ženou a později ještě s jinou ženou, mladší. Jeho kritika monogamie je správná, ale jeho návrh pro nás není přijatelný ani teoreticky, neboť vychází z názoru, že žena je nižší tvor a nikoliv svobodná osobnost, která má ve vztahu k muži stejná práva a stejné povinnosti. Blíže o tom u Dr. Ivana Blocha: Das Sexualleben unserer Zeit. Vierte bis sechste Auflage. Berlin 1908. Str. 271-276.

²³ *Cunow* Heinrich, Die ökonomischen Grundlagen der Mutterherrschaft. Neue Zeit Jahrgang I. – *Cunow* H., Die Verwandtschaft-organisationen der Australneger. Stuttgart 1894.

²⁴ *Engels* Fridrich, Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu, Bratislava 1951, str. 90-91.

²⁵ *Brooke* Charles, Ten Years in Sarawak. London 1886. – *Freycinet* Louis de, Voyage autour du monde sur les corvettes Uranie et Physicienne 1817 – 20. Paris 1826.

²⁶ *Dalton*, Ethnology of Bengal. – *Gustave le Bon*: Les civilisations de l'Inde. Paris 1900.

²⁷ *Pueblos*, španělsky: obce, vesnice, velké kamenné nebo cihlové stavby s několika poschodími, v nichž bydleli nekočovní indiánští pracobytelé tehdejšího Nového Mexika a Arizony už před Kolumbem. Tento název se přenesl na indiánské kmeny („pueblové indiány“) v okolí horního toku Ria del Norte na planině mezi řekou Colorado a Colorado Chiquito v Arizoně.

²⁸ *Steller* Georg Wilhelm, Beschreibung von dem Lande Kamtschatka. Frankfurt 1774.

²⁹ *Schurtz* Heinrich, Altersklassen und Männerbünde. Berlin 1922.

³⁰ *Miller-Lyer*, Die Familie.

³¹ *Rousset*, India and its Native Princes. London 1876.

³² *Ujfalvy* Karl Eugen von, Aus dem westlichen Timalaya. Leipzig 1884.

³³ *Schurtz* Heinrich, Urgeschichte der Kultur. Leipzig 1900.

³⁴ *Buschan* Georg, Im Anfang war das Weib. Neue Beiträge zur Menschen- und Völkerkunde. Dresden, Carl Reissner 1927.

³⁵ *Bloch* Dr. Ivan, Die Prostitution. Erster Band. Berlin 1912.

³⁶ *Wilffen E.*, Die Sexualverbrechen. Berlin 1910.

³⁷ *Stammler Rudolf*, Wirtschaft und Recht nad der materialischen Geschichts-auffassung. Eine sozial-philosophische Untersuchung. 2. Auflage. Leipzig 1906.

³⁸ *Koch-Grünberg Th.*, Zwei Jahre unter den Indianern. Berlin, Wasmuth 1909.

³⁹ *Reitzenstein*: Das Weib bei den Naturvölkern.

⁴⁰ *Thurnwald R.*, Nachrichten aus Nissan und von den Karolinen. – Im Bismarck-Archipel und auf den Salomo-Inseln. Zeitschrift für Ethnologie. Bd. 40. u. 42. 1908, 1910.

⁴¹ *Stratz C. J.*, Die Rassenschönheit des Weibes. 18. und 19. Auflage. Stuttgart, Enke 1923.

⁴² Odedávna existovaly pokusy o *proporční nauku o lidském těle*, snaha poznat zákonitost v poměrech lidského těla a stanovit o nich určité zákony, kánon lidské postavy, ideál tělesné lidské krásy. Ve starověku měl po této stránce největší úspěch řecký sochař Polykteitos, který žil v 5. století př. n. l. V období renesance hledal taková pravidla geniální Leonardo da Vinci. Až v novější době se však zjistilo, že skutečná proporční teorie o člověku může být vybudována jen na přírodovědeckém základě, musí brát za základ tvárné zákony živočišného organismu. Ale protože první částí těla, která po dobu vývoje plodu představuje cosi jednotného a pevného, je páteř, protože údy vznikají až později, vycházejí moderní pokusy o proporční lidský kánon od páteře jako vývojového principu. Antropolog a etnograf G. Fritsch dokázal, že tento teoretický požadavek odpovídá nejlepšímu proporčním systémům a jeho schéma dnes všeobecně využívají antropologové, etnologové a estetiци.

⁴³ *Vlach Dr. Jaroslav*, Žena ve zvyčích a mravech národů, Praha, Kober 1913. – *Friedenthal Albert*, Das Weib im Leben der Völker. Dritte Auflage. Berlin-Grünwald, Klemm.

⁴⁴ *Glück Leopold*, Die Tätowierung der Haut bei den Katholikem Bosniens und der Herzegowina. Wien 1894.

⁴⁵ *Truhelka Ciro*, Die Tätowierung bei den Katholikem Bosniens und der Herzegowina. Wien 1896. Wissenschaftliche Mitteilung des Bosnisch-Herzegowinischen Landesmuseum in Sarajevo.

⁴⁶ *Parkinson R.*, Dreissig Jahre in de Südsee. Land und Leute, Sitten und Gebräuche im Bismarck-Archipel und auf den deutschen Salomo-Inseln. Herausgeg von B. Ankermann. Stuttgart 1907.

⁴⁷ *Fritsch G.*, Die Eingeborenen Süd-Afrikas. Breslau 1873.

⁴⁸ *Ellis Havelock Henry*, Sexualpsychologische Studien. Band IV. Deutsch von Dr. Ernst Jentsch. Leipzig 1922. Str. 25–26.

⁴⁹ *Dickenson K. J.*, Hypertrophies of the Labia minora and their significance. American Gynaecologist. Sept. 1902.

⁵⁰ Poruchy vnitřní sekrece se nejprve projevují po stránce kvantitativní a dále tak, že mají za následek fyzické a psychické poruchy. Pokud jsou fyzické i psychické pohlavní znaky špatně vyvinuty a zůstávají na dětském stupni, potom hovoříme o úplném *infantilismu*. Příčinou bývá porucha činnosti štítné žlázy a podobně.

⁵¹ *Elton F.*, Notes on Natives of the Solomon Islands. The Journal of the Antropological Institute of Great Britain and Ireland. Nov. 1887.

⁵² *Moncelon Léon*, Bulletins de la Société d'Anthropologie de Paris. Tome IX. 1886.

⁵³ *Maran René*, Batuala. Český překlad: Knihovna erotické literatury, sv. IV., Praha 1923.

⁵⁴ *Grünwedel Albert*, Materialien zur Kenntnis der wilden Stämme auf den Halbinsel Malaka von Hrolf Vaughan Stevens. Veröffentlichungen aus dem Königlichen Museum für Völkerkunde. Band III. Berlin 1894.

⁵⁵ *Bittikofer J.*, Reisebilder aus Liberia. Leiden 1890.

⁵⁶ *Kropf A.*, Das Volk der Xhosa-Kaffern im östlichem Südafrika nach seiner Geschichte, Eigenart, Verfassung und Religion. Berlin 1889.

⁵⁷ *Prietze* Rudolf, Haussa-Sprichwörter und Haussa-Lieder. Kirchhain 1904. - I *Thurnwald* věnoval této stránce svých domorodců velkou pozornost. Viz též poznámka 40.

⁵⁸ *Neuhaus* R., Deutsch-Neuguinea. Berlin 1911. 3 Bände.

⁵⁹ *Jacob* Julius, Enigen tijd onder de Baliérs. Batavia 1883. - Het Familie- en Kampong-
gleven op Groot-Atježan. Leiden 1894.

⁶⁰ V díle *Marcuse* Max, Handwörterbuch der Sexualwissenschaft. 2. Auflage. Bonn 1926.

⁶¹ *Ellis* Havelock Henry v citovaném svazku (pozn. č. 48).

⁶² *Hrdlička* A., Contribution to the physical anthropology of California. Publ. Univ. of California IV. 1906.

⁶³ *Rasmussen* Knud, Grönlandsagen. Berlin 1922.

⁶⁴ *Felkin* Robert W., Über Lage und Stellung der Frau bei der Geburt... bei den Negervöl-
kern der oberen Nil-Gegenden. Marburg 1885.

⁶⁵ *Buch* Max, Die Wotjaken. Eine ethnologische Studie. Stuttgart 1882.

⁶⁶ *Freud* Sigmund, Totem und Tabu. Vierte Auflage. Internationaler Psychoanalytischer Verlag 1925.

⁶⁷ *Misionář* Irle, Die Herero.

⁶⁸ *Frobenius* Leo, Völkerkunde in Charakterbildern.

ŽENA STAROVĚKÁ

¹ *Müller-Lyer* F., Die Familie. München 1924.

² *Laveley*: Ureigenthum.

³ *Morgan* Lewis H., Die Urgesellschaft. Aus dem Englischen von W. Eichhoff und Karl Kautsky. 2. Aufl. Stuttgart 1908.

⁴ *Bachhofen* J. J., Das Mutterrecht. Stuttgart 1861.

⁵ *Aischylos* slavný řecký tragický básník v 5. stol. př. Kr., nazýván otcem řecké tragédie. Z jeho sedmi her, které se zachovaly, je nejdokonalejší trilogie Oresteia, avšak její závěrečné drama se ztratilo. Poprvé ji s úspěchem hráli v roce 458 v Aténách.

⁶ U všech polygynických národů mohou mít samozřejmě jen někteří, většinou bohatší muži větší počet žen. Většina mužů se musí spokojit jen s jednou ženou. Tato forma, která se také nazývá *monogamií z nouze*, má v sociologické literatuře název *syndyasmie* nebo *párové manželství*. Nikoliv ze zásady, ale z nouze se zde muž uspokojuje s jednou ženou, kromě toho není tento snubní poměr většinou doživotní, ale jen volný a nestálý. Tím se liší párové manželství od monogamie, v níž se muž uspokojuje s jednou ženou ne pro nedostatek jiných žen, ale ze zásady, tj. z mravních, právních nebo vnitřních důvodů.

⁷ *Miller-Lyer* F., Phasen der Liebe. Eine Soziologie des Verhältnisses der Geschlechter. München 1923.

⁸ *Combes et Tamisier*, Voyage en Abyssinie. Paris 1838.

⁹ Xenofon výslovně říká, že *láska k mládcům* je nejkrásnější formou individuální lásky, která si zasluhuje přednost před láskou k ženám. Pro něho i pro Platona je skutečnou láskou, tj. individuálním erotickým vztahem mezi dvěma individui za účelem duchovního i tělesného společenství, jen láska k mládcům, neboť podporuje myšlení, naproti tomu láska k ženě neposkytuje problémy. Chlapce a muže řekové krasocitně, duchovně i eroticky hodnotili výše než ženy; ženské půvaby se těšily menší pozornosti než krása mládeneckého a mužského těla. Smysl pro krásu mužských svalů a mužskou homosexuální lásku podporovaly gymnasiony a jiná veřejná místa, kde se nahá mládež bavila a společně cvičila, potom samozřejmě i velké lidové slavnosti a divadla, kde bylo

právě tak možné obdivovat mužskou nahotu. Potvrzuje to Cicero a Polykrates, který nepodporoval lásku k mládencům, a proto dal zavřít gymnázia a palaestry. Platon v „Symposionu“ vkládá do Aristofanovi úst výrok, že jen ti se stanou zdatnými muži ve státě, kteří v mládí vyzkoušeli mužovu lásku a Lukianus je toho názoru, že láska k mládeňcům vyvěrá jediné ze smyslu pro krásné a nevyskytuje se u zvířat, neboť zvířatům tento smysl chybí. I když homosexuální poměry existovaly pravděpodobně všude i v předhistorické době, byly to především Dórové, drsné horské kmeny, nakonec přistěhované do Řecka, které zavedly lásku k mládeňcům jako lidový veřejně uznávaný a úctyhodný obyčej. U Homéra ještě nenalezneme pederastický poměr, ale Solon už pederastii popisuje jako nevinnou zábavu mládeže a během rozkvětu Řecka byli už tací velcí muži pedesarty jako Aischylos, Sofokles, Sokrates a Platon. Etika a myšlenka *dórské lásky* byly asi tyto: mužovy vlastnosti, jeho statečnost, jeho *areté*, se jaksi láskou přenášejí na milovaného mládence. Proto se společnost snaží a stát naléhá, aby zdatní muži milovali chlapce, proto se chlapci nabízejí hrdinům, proto je milovník legitimním zástupcem svého mládence u jeho pokrevních příbuzných, proto se muž stará především o to, aby měl mládenec, kterého si zvolí, silné vlohy, a ještě přísněji se zkoumá mužova *areté*, zda je vhodná k tomu, aby se přenesla; proto bylo pro chlapce hanbou, když si nenalezl milovnička a naopak čest – na Krétě veřejně a rodinou oslavovaná – když si našel milovníka důstojného a byl s ním slavnostně oddán. Milování mládenci měli čestný titul, čestný oděv, stále si jich vážili, protože prostřednictvím své lásky dosáhli *areté*, kterou se patří vyznamenávat. Základ dórské lásky byl pohlavní i přesto, že byla ve znění míře osobní. Opírala se o prastarou víru, že při pohlavním styku se přenáší na milovanou bytost duše, bytostná milencova povaha a tak ze smyslného aktu vzniká vzájemný duchovní vztah. Zlatou dobou dórské lásky jako politicko-výchovné instituce bylo 6. a 5. století př. Kr. až po perské války. Potom se tyto vztahy uvolňovaly, jejich individuální, duchovní a sociální stránka stále více ustupovala úplně fyzické pohlavnosti a Římané jen převzali tento způsob lásky k mládeňcům.

¹¹ *Bachhofen*, viz pozn. č. 4.

¹² *Zendavesta* je posvátné písmo Peršanů, překlad a výklad Avesty, trosek posvátných staroiránských písem. Jejich nejstarší rukopisy, které se zachovaly, jsou ze 13. století po Kr. Jejich jádro pochází asi z reformace staroiránské víry, kterou uskutečnil Zarathuštra, o jehož existenci a době je mnoho sporů. Jisté však nevznikla před r. 700 př. Kr. Obsahem Avesty jsou tyto spisy: 1. Vidévdát (protidémonsý zákon), který obsahuje legendy a zákony pro vyznavače Ahura-Mazdy, starého nejvyššího božstva. 2. Jasna (velebení), většinou temné liturgické modlitby, 3. Vispat (všichni géniové), doplněk předcházejících modliteb. 4. Chorda-Avesta (malá Avesta), sbírka modliteb pro laiky a různé jiné zlomky.

¹³ *Justi*, Geschichte des alten Persien. Berlin 1879.

¹⁴ *Boeck Kurt*, Durch Indien ins verschlossene Land Nepal. Leipzig 1903.

¹⁵ *Mandelslo Johann Albrecht*, Morgenländische Reise-Beschreibung... Zum anderen mahl heraus gegeben... durch Adam Olearium... Schlesswig 1668.

¹⁶ *Šelon Edward*, Annotations on the Sacred Writings of the Hindus. New edition. London 1902. Printed for private circulation.

¹⁷ *Schmidt Richard*, Das Kámasútram des Vátsyáyana. Die indische Ars amatoria nebst dem vollständigen Kommentar des Yadódhara. 2. Aufl. Aus dem Sanskrit übersetzt... Leipzig 1910. – Beiträge zur indischen Erotik. Das Liebesleben des Sanskritvolkes nach den Quellen dargestellt. Leipzig 1902. – Liebe und Ehe im alten und modernen Indien. Berlin 1904.

¹⁸ *Knochenhauer*, Familienleben und Prostitution bei aussereuropäischen Völkern. Zeitschrift für Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten VI. 1908.

¹⁹ *Dauthendey Max*, Die Geflügelte Erde. Ein Lied der Liebe und der Wunder um sieben Meere. München 1910.

²⁰ *Florenz Karl*, Geschichte der japanischen Literatur. Leipzig. 1906.

²¹ Oba sonety jsou téměř doslovné parafráze z *Neumannovy* Knihy erotiky, část Třešňový sních.

²² Překlady *Ovidiových* veršů jsou z knihy Ovidius Naso. P. Umění milovat. Přebásněno podle překladu Ivana Bureše. Ostatní překlady z anglických básníků podle překladu S. K. Neumanna.

²³ *Miller-Lyer*, viz pozn. 1.

²⁴ *Bloch Ivan Dr.*, Die Prostitution. Bd. 1. Berlin 1912.

²⁵ *Kraut Karl*, Dion Chrysostomos aus Prusa übersetzt von... Ulm 1901.

²⁶ *Meyer Paul*, Der römische Konkubinats nach den Rechtsquellen und der Inschriften. Leipzig 1895.

²⁷ *Reitzenstein F. Frh. von*, Liebe und Ehe in Ostasien und bei den Kulturvölkern Altamerika. Stuttgart 1910.

²⁸ *Novotný Václav*, České dějiny I. 1. Praha 1912. Podle tzv. *Fredegara Chronicon*, kompilace, jejíž příslušná část je asi z r. 660.

²⁹ *Niederle, prof.*, Život starých Slovanů I, 1., hovoří „polyandrie spojená s polygamií“; polygamie však znamená obecnou mnohosnubnost, ale jako polyandrie znamená mnoho-mužství, znamená *polygynie* mnohoženství. Tento rozdíl je třeba brát v úvahu, pokud se chceme vyhnout mnohým nedorozuměním.

³⁰ Profesor *Niederle* často pro starou volnosnubnost používá starší vědecký termín *heterismus*, který zavedl *Lubbock* asi v r. 1870; u takového osvíceného vědce to neradi vidíme. Tento termín je ve skutečnosti velmi nevědecký, moralizující a pochází z dob, kdy všichni vědci pokládali všechny volnosnubné jevy u přírodních a starověkých národů, stejně tak mezi novodobými lidovými vrstvami, za kurevnictví. Pavědecký termín *heterismus* ve skutečnosti nic jiného neznamena.

³¹ Traktát *Slovo nekojeho christoľubca* se zachoval v rukopisu novgorodské knihovny z 15. stol., ale obsahuje výčet mnohých přežitků z „pohanského“ života 12. a 13. století.

³² Originál se zachoval v arabském *Jakúvutově* slovníku. Přeložil podle *Wüstenfeldova* vydání (Lipsko 1866) prof. dr. R. Dvořák. Výňatek je z *Niederleho* díla.

³³ Etnolog *Friedrich S. Krauss* má velké zásluhy jednak jako vědec jihoslovanského pohlavního života a jednak jako vydavatel známého sborníku *Antropophytea*, protože ke svému předmětu přistupoval bez předsudků a výsledky podával velmi zpříma. Má obrovský význam pro slovanský národopis a citují jej všichni osvícení vědci, u nás například prof. *Niederle*.

³⁴ *Grimm*, Deutsche Rechtslertümer, 4. Aufl.

³⁵ Ze starých učebnic bráhmanských lékařů je nejstarší Čarvakova ze 2. stol. po Kr.; jak se zdá, ještě o porodnictví nic neví, ale *Sušratovo dílo* ze 6. stol. po Kr., obsahující *Dhanvantarovy* přednášky, „Kniha života“, seznamuje nejen se staroindickou medicínou, ale i s velmi vyspělým porodnictvím, které je rovnocenné s porodnictvím hippokratiků i když řečtí lékaři měli o stavbě lidského těla mnohem lepší vědomosti.

ŽENA STŘEDOVĚKÁ A RENESANČNÍ

¹*Harnack Adolf*, Lehrbuch der Dogmengeschichte. 3. Aufl. Freiburg i. Br. 1891.

²*Sombart Werner*, Der moderne Kapitalismus.

³O poměru středověké církve ke konkubinátu viz svazek II.

⁴*Meiners C.*, Geschichte des weiblichen Geschlechts Bd. I.-IV. Hannover 1788-1800.

⁵*Wright Thomas*, A History of Domestic Manners and Sentiments in England during the Middle Ages. London 1862.

⁶Podle překladu B. Štěpánka z edice nakladatelství Fr. Borový v Praze, 1928.

⁷*Fischart Johann* (asi 1550-1590), německý satirik a reformační publicista demokratického a realistického rázu, který ostře tepal řádové kněžstvo, zpracoval samostatně první část proslulého Rabelaisova díla a také přeložil Bodinův polemický traktát *De Magorum Daemonomania*, o němž více v poslední kapitole tohoto svazku.

⁸*Stephan Dr. G.*, Die häusliche Erziehung in Deutschland während des XVIII. Jahrhunderts. Wiesbaden 1891.

⁹*Kaucky Karl*, Geschichte des Sozialismus.

¹⁰*Fuchs Eduard*, Illustrierte Sittengeschichte von Mittelalters bis zur Gegenwart. Renaissance, München 1909.

¹¹*Bebel Heinrich* (1475 – asi 1518), německý rolnický synek, byl profesorem v Tubinkách a v r. 1501 byl císařem korunován za básníka. Z jeho latinských vážných i žertovných básní dodnes vynikají kulturně-historickou hodnotou „*Facetiae*“, žertovné a satirické výjevy z lidového života.

¹²*Fischer Frd. Chr. J.*, Über die Probenächte der deutschen Bauermädchen. 101. Auflage. Zürich o. J.

¹³*Jus primare noctis*, právo na první noc – ve středověku navíc znamenalo i to, že pozemkový pán má u novomanželek svých poddaných sedláků právo na první soulož, na defloraci. Toto právo bývá z právního hlediska tu a tam bohabojnými juristy popíráno, je však nepopíratelnou historickou skutečností. Jeho vznik bývá vykládán různě. Víme však, že byly doby, kdy byla každá panna povinna nechat se deflorovat v chrámu milostného božstva a že při přechodu z promiskuity a skupinového manželství k monogamii vznikl obyčej, že nevěsta o svatební noci souložila s kmenovými druhy svého muže nebo jejich zástupcem. Také víme, že u přírodních národů i ve starověku byla ještě nejen krev menstruační, ale také krev vyskytující se při defloraci, považována za nečistou, a tudíž ji museli provádět kněží nebo náčelníci, kteří měli důvěrný poměr k božstvu a nemuseli se tak bát znečištění. Dělal se i to, že příbuzní snoubenců platili knězi nebo náčelníkovi za tuto defloraci, která byla tu a tam ponechávána i cizincům. Z těchto zvyků se pak v přísném patriarchálním zřízení vyvinula představa, že pater familias, později vrchnost, má právo na první noc u všech nevěst, které jsou mu poddané. Psychoanalytická škola vytvořila i tu velmi nesmyslnou teorii, která se ve skutečnosti opírala jen o to, že původně, avšak velmi zřídka, tuto defloraci prováděl otec. Jak známo, zevšeobecňují psychoanalytici sexuální poměr dětí ženského pohlaví k otci nebo k bratrovi, který otce nahrazoval a podle Freuda je manžel vždy jen náhradou za toho pravého muže, v typických případech otce. Tak se Freud také domnívá, že u přírodních národů představovala deflorace náčelníkem nebo knězem spíše náhradou za defloraci otcem, který byl předmětem prvních sexuálních tužeb ženského pohlaví. Odtud prý vede přímá cesta ke středověkému právu na první noc. Je to ideologická konstrukce stavěná „na písku“. Jiný podobně ideologický názor odůvodňuje právo na první noc pohlavním výběrem: nearijské kmeny indických praobyvatel, u nichž se právo na první noc vyskytuje také, jsou si prý vědomy svého nedostatku zdatnosti, proto přenechávají plození prvorozců asijským šlechticům, kteří jsou pohlavně dokonaleji diferencovaní. Tak se prý snaží zlepšovat své rody, protože prý také vědí, že první oplodnění má vliv na všechny další matčiny děti i od jiných otců.

O právu na první noc se zmiňuje už Herodotos v tom směru, že v afrických zemích je každá vznešená nevěsta, která se chce vdát, povinna nabídnout se nejprve králi a ponechat mu na vůli, chce-li této přívětivé nabídky využít nebo nikoli. Ve Skotsku prý bylo zavedeno

„pohanským“ králem Evenem III. toto: šlechtici dostali právo na nevěsty všech poddaných. Už v r. 1075 (podle jiných údajů v r. 1096) bylo toto právo změněno králem Malcolmem v tom smyslu, že má být zaplácena „daň“ jako „pro redentione virginitatis“. Podobně se dělo i ve Francii. Ve Švýcarsku se toto právo udrželo až do 16. století; vrchnosti nebo jeho úředníkům bylo přiznáno, že mohou ve svatební noc souložit s nevěstou poddaného. Zároveň se však mohl ženich vykoupit určitou sumou, což se provádělo i v Německu. Podle pozemkové knihy švábského adelberského kláštera z r. 1496 se museli poddaní usazení v Bördlingenu vykupovat z tohoto práva tím, že ženich dal kotouč soli, nevěsta libru, sedm šilinků haléřů nebo pánev, „na níž by mohla seděti celou svou zadnicí“. Jinde se vykupovaly nevěsty např. takovým množstvím syra nebo másla, „jak tlustou a těžkou byla jejich zadnice“. Povinnost vykupovat se z práva na první noc existovala v Bavorsku ještě v 18. století. Německy se tato „daň“ nazývala: Jungfernzins, Stechgroschen, Bettmünd, Nadelgeld, Brautgeld, Schürzentaler atd. M. Žunkovič (Jus primae noctis. Beitrag zur Klärung eines kulturgeschichtlichen Irrtums. Geschlecht und Gesellschaft. I. Bd. 1906) praví: „Jak a pokud bylo jus primae noctis skutečně prováděno, lze dne těžko rozhodnout; v každém případě máme co dělat s výjimkami, kterých se dopouštěl jen brutální statkář nebo lenní pán tak dlouho, dokud bezprávní poddaní tuto hanbu snášeli, neboť listiny skutečně vypravují také o vážných povstáních proti takovému násilnickým skutkům některých lenních pánů.“ Tedy i Žunkovič přiznává, že podobné násilné skutky existovaly, a známe-li pravou povahu patriarchálního a feudálního zřízení, nebudeme pochybovat o tom, že vrchnost si dala ujít panenské objetí žádoucí poddané nevěsty jen velmi zřídka a že výkupné bylo přijímáno nejčastěji jen v těch případech, kde byla dávká pokládána za lepší než sama panna. Nelze-li tu a tam dokázat existenci práva na první noc jako „práva“ v právním smyslu, nelze přesto o jeho existenci pochybovat nejen v Německu, ale i všude jinde až do doby hlubokého středověku.

¹⁴Murner Tomáš (1475-1537), německý spisovatel a kazatel, který se s humanisty rozešel z politických a cechovních důvodů. Jako poeta následoval Šebastiana Branta, ale přitom zůstával lidovým kazatelem. Rozešel se i s Lutherem, neodvážil se jediného kroku a nepochopil celý dosah reformace. Jeho pravým živlem byla satirická polemika.

¹⁵Winter Zikmund, Život církevní v Čechách. Kulturně-historický obraz z 15. a 16. století. Praha 1896.

¹⁶Bloch Ivan Dr., Die Prostitution. Bd. I. Berlin 1912.

¹⁷Rudeck W., Geschichte der öffentlichen Sittlichkeit in Deutschland. Jena 1897.

¹⁸Siebold E. C. von, Versuch einer Geschichte der Geburtshilfe.

¹⁹Semmelweiss Ignát Filip (1818-1865), lékař a od r. 1854 profesor porodnictví v Budapešti. Může být pokládán za zakladatele moderní antiseptiky. Jeho názory však byly jen velmi málo přijímány a všude se setkával s nepřátelstvím, zvláště u vedoucích klinik. Těžký boj s nimi ho přivedl do bláznince, kde zemřel. Jeho hlavní dílo: „Aetiologie, pojem a profylaxe omladniční horečky“ vyšlo v r. 1861.

²⁰Krauss F. S., Volksglaube und religiöser Brauch der Südslawen. Münster i. W. 1890.

²¹Granier C., La femme criminelle. Paris 1906.

²²Witkovsky, Historie des accouchements. Paris.

²³Martin Alfred, Deutsches Badewesen in vergangenen Tagen. Jena 1906.

²⁴Frank Šebestián (1499-1543), německý historik a filozof; měl pestrý život, byl katolickým knězem, knihtiskářem, spisovatelem, evangelickým farářem a mydlářem, odpůrcem Luthera, ortodoxie a církevnictví. Luther jej nazval „čertovým ohonem“. Považoval rozum za pravé vnitřní boží slovo: „Vše, co je, je bůh, sám o sobě bůh není nic“. Byl to jakýsi předchůdce moderního panteismu. Ve starých kronikách hojně přihlížel i ke kulturní stránce.

²⁵V roce 1906 napsal jakýsi protestantský pastor v referátu o německém překladu Kladiva na čarodějnice tyto věty: „Bible pekelná. Opravdu, tak lze pojmenovati knihu,

o které má tu býti promluveno. Má na svém těle neomylné známky pekelného vnuknutí. Dogma a doslovné inspiraci může býti pro tento nesvatý spis směle podrženo. Až do poslední čárky je vnuknut odpůrcem božství.“

²⁶*Bodin*, De Magorum Daemonomania. Vom Aussgelassnen Wütigen Teuffelsherr, Allerhand Zauberem, Hexen vnd Hexermeistern, Vnholden, Teuffelsbeschwerern, Warsagern, Schwartrzkünstlern, Vergifftem, Augenverblendern usw. Wie die vermög aller Recht erkant, eingetrieben, gehindert, erkündigt, erforscht, Peinlich ersucht vnd gestrafft werden sollen. Gegen des Herrn Doctor J. Wier Buch von der Geister verführungen, durch den Edlen vnd Hchgelehrten Herrn Johann Bodin, dr Rechten D. und des Parlaments Thats inn Frankreich ausgangen. Vnd nun erstmals durch den auch Ernvesten und Hochgelehrten H. Johann Fischart, der Rechten D. X. auss Frantzösischer Sprach trewlich in Teusche gebracht vnd nun zum andermahl an vilen enden vermehrt und erklärt. Getruckt zu Strassburg, bei Bernhart Jobin 1591.

²⁷*Rebenstock*, Henricus Petrus (von Giessen, Pfarrherr zu Eschirssheim), De Lamiis. Das ist Von Teuffelsgespenst, Zauberern und Gifftbereytern, kurtzer doch gründlicher Bericht, was für Vntersched vnter den Hexen und Vnholden vnd den Gifftbereytern, im straffen zuhalten, damit beides die Richter im Vrtheil fällen vnd verdammen nicht zu viel thun, jhr Gewissen beschweren, vnd das vnschuldiges Blut zu vergiessen, verhütet werde etd. durch den... Herrn Johannem Wierum, Medicinad D. Latinisch geschrieben... in vnserere gemeine Teutsche Sprache gebracht. Franckfort am Mayn. 1586.

ŽENA NOVODOBÁ A MODERNÍ

¹*Kautsky Karl*: Thomas Moore und seine Utopie. Stuttgart, Dietz Verlag.

²*Fuchs Eduard*: Illustrierte Sittengeschichte Zweiter Band. Die galante Zeit. Dritter Band. Das bürgerliche Zeitalter. A. Langen, München 1912-1913.

³*Retif de la Bretonne*, Nikolas Edme, francouzský spisovatel (1734-1806) ze selského rodu, typografického řemesla a výstředního života. Ač nehezky, přece se stal miláčkem světácké Paříže a přítelem spisovatelů, šlechticů a finančníků. Zemřel jako malý úředník Napoleona. Napsal asi 300 svazků, jejichž literární hodnota není velká, které jsou však zato velmi kulturně-historicky cenné, plné podrobností o předrevoluční a revoluční francouzské společnosti a románových motivů. Podle jeho spisu: „Pornograf neboli Myšlenky počestného člověka o projektu reglementace nevěstek“ upravil prý Josef II. rakouskou prostituci.

⁴*Makýza de Merteuil*, hrdinka proslulého románu Choderlosa de Laclos „Nebezpečné známosti“, nejskvělejšího francouzského románového díla z 18. století. Česky tento román vyšel v překladu Stanislava K. Neumanna u L. Šotka v Praze v letech 1928-9 ve dvou svazcích s reprodukcemi starých rytin (později v několika překladech dalších).

⁵*Magister Laukhard, Bedřich Kristián*, spisovatel a dobrodruh, (1758-1822), studoval teologii, stal se magistrem, v rýnských taženích byl mušketýrem, dělal vyzvědače Francouzům, po kočovném životě zemřel jako privátní učitel. Jeho drsná a poutavá líčení mají velkou kulturně-historickou cenu.

⁶*Parlamenty* bylo v předrevoluční době nazýváno patnáct svrchovaných soudů, které stály na vrcholu francouzské soudní hierarchie. Jejich členové tvořili bohatou a naditou kastu.

⁷*Archenholtz, I. V. von*, England und Italien. Leipzig 1787.

⁸*Dühren E.* (dr. Iwan Bloch), Das Geschlechtstleben in England. Charlottenburg 1901. - *Týž*, Retif de la Bretonne, der Mensch, der Schriftsteller, der Reformator. Berlin 1906.

⁹*Mamontel, Jean François*, francouzský spisovatel (1723-1799). Do Paříže ho zavolal Voltaire, v roce 1783 se stal tajemníkem francouzské akademie. Vedl poměrně dobrodružný život, populární byly jeho velmi erotické „Contes moraux“ (Morální povídky). Jednou kapitolou románu „Bellisaire“, ve které tvrdil, že Bůh přijme do nebe i pohanské hrdiny,

kteří žili podle přírodních zákonů, vzbudil pozornost filozofů. Církev ji zavrhla a Kateřina II. ji dala přeložit do ruštiny. Slovesně-umělecký význam nemá.

¹⁰*Schnabl J. G.*, Der im Irrgarten der Liebe herumtaumelnde Kavalier.

¹¹České vydání: Paměti hraběte de Tilly. Přel. J. Votoček. Zahrady Priapovy, svazek I. Praha 1927. Nakl. Lad. Šotek. Dva svazky s reprodukcemi soudobých obrazů.

¹²Neue Rheinische Zeitung z 15. prosince 1848.

¹³*Fuchs*, Illustrierte Sittengeschichte. Dritter Band.

¹⁴*Schönlank*, dr. Bruno, v Neue Zeit 1890.

¹⁵Přítomnost, IX. 9. v diskuzi o člancích Otty Rádl: Ona.

¹⁶*Vischer, Bedřich Teodor von*, (1807-1887) něm. svobodomyšlný estetik a básník z Hegelovy školy. V roce 1848 byl zvolen do frankfurtského parlamentu.

¹⁷*Panizza Oskar*, německý satirik (nar. 1853). Vystudoval lékařství, cestoval a pak se věnoval spisovatelství. Pro satirickou tragédii „Koncil lásky“ dostal rok vězení, protože se zde „trouhal“. „Pro „nevlastenecké“ útoky na Němce si nakonec znepřátelil i moderní německé literáty. Ve Švýcarsku vydával znamenitý sborník „Züricher Diskussionen“.

¹⁸*Hellpach Willy*, Liebe und Liebesleben im 19. Jahrhundert.

¹⁹*Leute Joseph*, Das Secualproblem und die katholische Kirche.

²⁰*Lamer, dr. Georg*. Zur Ästhetik des Geschlechtstriebes. „Geslecht und Gesellschaft“.

²¹*Quirs, Bernaldo de*, Prostitution und Verbrechen in Madrid. Herausgegeben von Iwan Bloch. Sexualpsychologische Bibliothek Bd. III. Berlin 1910.

²²*Blaschko A.*, Die Prostitution 19. Jahrhundert. Berlin 1902. – Týž. Hygiene der Prostitution und der venerischen Krankheiten. Jena 1900.

²³*Kämpfer Engelbert*, Geschichte und Beschreibung von Japan. Herausgegeben von Ch. W. Dohm. Lemgo 1772.

²⁴*Brunhuber R.*, Yoschiwara, die Stadt der 30 000 Freudennädchen. Berliner Tageblatt z 15. prosince 1907.

²⁵*Kellemann Bernhard*, ein Spaziergang in Japan. Berlin 1910.

²⁶*Hearn Lafcadio*: Izumo.

²⁷*Braunová Lilly*, Ženská otázka. Její dějinný vývoj a hospodářská stránka, Knihovna Samostatnosti IX. Praha 1902. Pokud není jinak udáno, jsou veškeré citáty v této kapitole z tohoto díla. Jazyková a slohová stránka českého překladu v nich byla poněkud učešána.

²⁸*Meiners C.*, Geschichte des weiblichen Geschlechts. Hannover 1788.

²⁹*Alexander W.*, History of women. London 1789.

³⁰(*von Hippel Th. G.*) Ueber die bürgerliche Verbesserung der Weiber. Berlin 1792. – Týž. Ueber die Ehe. Berlin 1774, nové vydání 1872 Brauning, Leipzig.

³¹*Lette Adolf*, Denkschrift über die Erwerbsquellen für das weibliche Geschlecht. „Arbeiterfreund“ 1865.

³²Další podrobnosti a cifry, pokud nejsou ještě v knize L. Braunové, najde čtenář v základních spisech: *Karl Marx*, Das Kapital I.; *Friedrich Engels*, Die Lage der Arbeitenden Klassen in England. 2. Aufl. Stuttgart 1892. *Sydney and Beatrice Webb*, Problems of modern Industry. London 1898. – *I. A. Hobson*: The Evolution of modern Capitalism. London 1894.

³³Obširné vyličení pracovních a existenčních podmínek pracujících proletářů jak ve velkopřůmyslu a domácím průmyslu, tak i v obchodě, zemědělství a v domácí službě najde čtenář v knize L. Braunové v kapitole: Postavení dělnic v přítomnosti.

³⁴Illustrierte Sittengeschichte III.

³⁵*Brouk Bohuslav*, Otázka likvidování emancipace. „List pro sociologii a psychologii“ I. Praha, duben 1931.

OBSAH

ŽENA PŘÍRODNÍ	7
ÚVOD	8
PŘÍRODNÍ ŽENA	21
I. ŽENA V PRAVĚKU	21
<i>Sociální původ člověka - Volnosnubná lidská povaha - Exogamnost - Neznalost pohlavního studu - Neznalost pohlavní žárlivosti - Neznalost fyzické ošklivosti - Neznalost cudnosti - Netečnost k pokrevnímu poměru dítěte a rodičů - Neznalost individuální milostné vášně - Pohlavní vynalézavost a nenormální pohlavní jevy</i>	
II. PŘÍRODNÍ ŽENA V PŘÍBUZENSKÉ DOBĚ	54
<i>Řád mateřskoprávní a otcovskoprávní - Primitivní formy příbuzenské organizace - Skupinové snoubení - Rodové mateřskoprávní organizace - Žena a matriarchát - Mužské a ženské domy, spolky a tajná řeč - Amazonky</i>	
III. PŘÍRODNÍ ŽENA A MANŽELSTVÍ	80
<i>Manželství únosem - Manželství koupí - Žena a manželství u pasteveckých národů - Žena a zánik rodové organizace - Polygynie, mnohoženství - Polyandrie, mnoho mužství</i>	
IV. PŘÍRODNÍ ŽENA A PROSTITUCE	99
<i>Povaha prostitute - Vznik prostitute - Takzvaná náboženská prostitute</i>	
V. PŘÍRODNÍ ŽENA V DOMÁCNOSTI A VÝROBĚ	109
<i>Dělba práce a vynálezy přírodní ženy - Sociální postavení přírodní ženy - Sebeobrana přírodní ženy</i>	
VI. KRÁSA A TĚLESNÁ KULTURA PŘÍRODNÍ ŽENY	124
<i>Rasové tělesné znaky - Ženy australské, papuánské a melanéské - Africké přírodní ženy - Amerika, Oceánie, Malajsko - Ženy žluté rasy - Bělošky - Malování - Tetování - Ozdobné jízvy - Plastika hlavy a krášení hlavy - Krášení a znetvořování trupu a končetin - Ňadra - „Hotentotská zástěrka“ a steatopygie - Účes - Okrasné předměty a vznik oděvu</i>	
VII. PŘÍRODNÍ ŽENA OD DĚTSTVÍ K MANŽELSTVÍ	169
<i>Hymen a panenství - Obřizka - Infibulace a defibulace - Menstruace - Obřady pohlavní dospělosti - Láska - Milostná kouzla - Námluvy - Dětské sňatky - Nevěsta a svatební obřady - Obřady plodnosti</i>	
VIII. PŘÍRODNÍ ŽENA A MATEŘSTVÍ	227
<i>Vyhánění plodu - Neplodnost a plodnost - Početí v představách přírodních národů - Bude to hoch nebo děvče? - Těhotenství - Postavení těhotné ženy - Soulož s těhotnou ženou - Porod - Porodní poloha ženy - Těžké porody - Dvojčata - Šestinedělí - Mužské šestinedělí čili kuvade - Kojení - Matka a dítě</i>	
IX. ZASVĚCENÁ ŽENA, KOUZELNICE A ČARODĚJKY, VDOVA, TCHYNĚ; STÁRNOUCÍ ŽENA, STAŘENA U PŘÍRODNÍCH NÁRODŮ; PŘÍRODNÍ ŽENA PO SMRTI	282
<i>Stará panna a zasvěcená žena - Kněžky a mnišky - Kouzelnice a čarodějky - Vdovy - Tchyně - Stárnoucí žena - Stařena - Žena sebevrah - Žena po smrti</i>	
X. PŘÍRODNÍ ŽENA A KULTURNÍ ŽIVOT	299

ŽENA STAROVĚKÁ	313
I. ŽENA, RODINA A LÁSKA V PATRIARCHÁLNÍ DOBĚ	314
<i>Patriarchální velkorodina – Postavení ženy – Vznik trvalé monogamie – Láska</i>	
II. ŽENA, MANŽELSTVÍ A LÁSKA U STARÝCH SEMITŮ	330
<i>Snubní formy u Arabů – Arabská láska – Babyloňané – Babylonské manželství – Babylonská náboženská prostituce – Fěničané – Hebrejci, Izraelité a Židé – Milostný život se u Hebrejců – Levirát a mnohoženství u Izraelitů – Izraelitské sňatkové zvyky – Milostný život Izraelitů</i>	
III. ŽENA, LÁSKA A MANŽELSTVÍ U STARÝCH EGYPŤANŮ	359
<i>Postavení starověké Egyptanky – Volná láska – Egyptské harémy – Egyptské manželství</i>	
IV. ŽENA, MANŽELSTVÍ A LÁSKA VE STARÉ PERSII	369
<i>Snubní formy – Postavení staroperské ženy – Perské harémy – Staroperské manželství</i>	
V. ŽENA, MANŽELSTVÍ A LÁSKA VE STARÉ INDII	376
<i>Staroindický pohled na pohlavní život – Mateřskoprávní vztahy – Indický sňatek – Svatební obyčej – Cizoložství – Upalování vdov – Indická prostituce – Hetéry – Láska – Milostná kouzla – Milostné techniky</i>	
VI. ŽENA MANŽELSTVÍ A LÁSKA VE STARÉ ČÍNĚ A JAPONSKU	406
<i>Postavení ženy v Číně – Čínská veřejná děvčata a květinové čluny – Čínské manželství – Mateřskoprávní poměry – Čínské svatební obřady – Japonsko – Postavení japonské ženy – Milostný život v Japonsku – Falický kult a autoerotika – Mateřskoprávní poměry – Mnohoženství – Japonské zásunbní a sňatkové zvyky</i>	
VII. MANŽELSTVÍ A PROSTITUCE V ŘECKO-ŘÍMSKÉ CIVILIZACI	431
<i>Řecká žena a řecké manželství – Římská žena a římské manželství – Cizoložství a prostituce – Antická smyslnost – Otroctví jako přinucení k pohlavnímu styku – Antická řecko-římská civilizace – Římská prostituce – Antický rozkošnický život</i>	
VIII. ROZKLAD STAROŘÍMSKÉ RODINY	448
<i>Rozklad rodiny v římských dějinách – Odpor k manželství – Rozklad římské říše – Soukromý život římské ženy – Římské ženy ve veřejném životě – Manželská láska</i>	
IX. ANTICKÉ NEVĚSTKY	467
<i>Druhy nevěstek – Hetéry – Prostituce vdaných žen – Místopis antické prostituce – Antický nevěstinec – Umělé pěstování krásy – Povaha prostitutek – Příjmy prostitutek – Kuplíři a kuplířky – Obchod s děvčaty a chlapci – Zákazníci starověké prostituce – Hygiena antické prostituce</i>	
X. POMĚR ANTICKÉHO STÁTU A SPOLEČNOSTI	
K PROSTITUCI A POHLAVNÍ OTÁZKA VE STAROVĚKU	493
<i>Uspořádání starověké prostituce v Řecku – Úřední dohled nad římskou prostitucí – Prostituce v antickém společenském životě – Snáře a antická prostituce – Slavnosti nevěstek – Veřejnost pohlavního života – Pohlavní přetvářka a opovrhování ženami – Myšlenka zespolečenštění žen – Odkládání dětí – Konkubinát</i>	
XI. ŽENA A SNUBNÍ POMĚRY U KULTURNÍCH NÁRODŮ V JIŽNÍ AMERICĚ	518
<i>Mexická oblast – Aztécké svatební zvyky – Snubní zvyky Mixtéků a Zapotéků – Mayové – Kičé a jejich snubní zvyky – Snubní zvyky Pipilů – Kulturní jihoamerické národy – Čibčové a jejich pohlavní život – Snubní zvyky a pohlavní život Inků</i>	
XII. ŽENA A SNUBNÍ POMĚRY U STAROSLOVANSKÝCH KMENŮ	528
<i>Zabíjení novorozenců ženského pohlaví – Pohlavní dospělost – Mnohoženství a mnoho-mužství – Příbuzenské sňatky – Manželství únosem i koupí – Volnosnubní slavnosti – Volno-</i>	

snubnost mládeže - Mnohoženství u starých Slovanů - O harénech - Falický kult - Slovanské svatební obřady - Vdovy u Slovanů a jejich upalování - Sňatky mrtvých - Staroslovanský pohřeb s lidskou obětí - Postavení slovanské ženy ve starověku - Cizoložství

XIII. ŽENA A SNUBNÍ POMĚRY U GERMÁNSKÝCH KMENŮ 546

Přechod mateřského práva na otcovské - Manželství únosem - Rodové právo - Rodina - Manželství koupí - Uzavírání manželství

XIV. STAROVĚKÁ ŽENA A MATEŘSTVÍ 551

Prostředky pro plodnost a neplodnost - Pohlaví dítěte - Podvojně těhotenství - Vývoj plodu - Plození - Poloha dítěte v mateřském těle - Zdánlivé těhotenství - Právní postavení těhotné ženy - Zdraví těhotné ženy - Uhrnutí - Potraty - Porod - Pomoc při porodu - Znovuzrození dospělých - Embryotomie a císařský řez - Šestinedělí - Kojení - Zástupná matka

ŽENA STŘEDOVĚKÁ A RENESANČNÍ 585

I. ŽENA A NÁBOŽENSTVÍ 586

Příčiny rozmachu křesťanství - Pohlavní mravouka prvotního křesťanství - Ježíš - Prvotní křesťanství a askeze - Prvotní křesťanství a prostituce - Stanovisko k ženě - Pavel z Tarsu proti ženě - Asketický ideál - Pohlavní fantazie - Prostituce v nejstarších dějinách křesťanství - Augustinova etika - Co přinesl křesťanský středověk pohlavnímu životu - Satanismus a reje čarodějnic - Flagelantství - Milostná rytířská služba - Poměr křesťanství k ženě - Poměr ženy ke křesťanství - Pohlavní mravy islámu

II. ŽENA A RODINA VE STŘEDOVĚKU 611

Vznik měšťana - Žena podle starofrancouzské epiky - Dvorská doba - Patriarchální mravy

III. HOSPODÁŘSKÉ A SOCIÁLNÍ PŘÍČINY ROZKVĚTU STŘEDOVĚKÉ PROSTITUCE 618

Rozdíl mezi východem a západem - Velký nadbytek žen - Zákazníci prostitutek - „Špatní lidé“ a lidé kočovní - Prostituce na jarmacích, slavnostech, rytířských turnajích, sněmech, koncilech - Poutnické výpravy - Křížácké výpravy a vojenství - Prostituce v lázeňství - Nevolní lidé - Obchod s děvčaty - Kuplíři a pasáci

IV. ŽENA A RENESANČNÍ IDEÁLY 631

Renesance jako revoluční proces - Peníze - Ideál nové krásy - Kult ženských řader - Omlazovací studny - Omlazovací prostředky - Kult nahoty - Frivolnost - Renesanční oblečení

V. LÁSKA A MANŽELSTVÍ V RENESANCI 643

Konvenční středověké manželství - Nové právo na lásku - Renesanční smyslnost - Žehnutí manželského lože a veřejné souložení novomanželů - Noční hlad - Ložní sousto - Domnělá milostná nenasytlost - Hodnota panenství - Výroba panenství - Vyhánění plodu - Noci na zkoušku - Láska a milostné dotyky - Obnažovací smělost - Renesanční hry a tance - Povaha renesančního manželství - Boj o kalhoty a muž pod pantoflem - Manželská věrnost - Sekty a pohlavní život - Manželská nevěra - Panské cizoložství - Rytířská milostná služba - Šlechtická romantika - Selská skutečnost - Lancknecht a žena - Pás cudnosti

VI. ŽENA VE SPOLEČNOSTI A KULTURNÍM RENESANČNÍM ŽIVOTĚ 678

Přástky - Lázeňský život - Společenské hry a tanec - Lidové slavnosti - Renesanční mluva - Vážné divadlo - Řeč přísloví, hádanek a dopisů - Nová literatura - Satira - Erotická stránka předmětů denní potřeby - Krčmy a hostiny - Erotika v náboženských projevech

VII. ŽENA A CÍRKEVNÍ POHLAVNÍ ŽIVOT 695

Mišská a klášterní instituce - Rozklad církve v renesanci - Celibát a konkubinát - Farské kuchařky - Kněžské manželství - Klášterní erotika - Rozmařilost církevní hierarchie - Zpověď

VIII. STŘEDOVĚKÉ A RENESANČNÍ NEVĚSTKY 707

Prostituce jako státní zřízení - Poloha středověkých nevěstinců - Vnitřní zařízení nevěstince - Příjmy z nevěstinců - Dozor a řády - Počet nevěstek - Jména nevěstek - Svěťice a patronky nevěstek - Klienti nevěstinců, vladaři a prostituce - Povyk, rvačky a skandály ve středověkých nevěstincích - Volné nevěstky - Východní prostituce - Lázeňská prostituce - Pouliční a kočovná prostituce - Vojandy - „Počestná kurtizána“ a grande puttana - Obchodní povaha nevěstek - Úřady a prostituce - Sociální opovržení nevěstkou a zvláštní oblečení - Hygiena středověké prostituce - Domy kajícnic - Teoretický odpor k prostituci - Panské mužské právo - Rozmach syfilidy - Bludy kolem syfilidy

IX. STŘEDOVĚKÁ ŽENA A MATEŘSTVÍ 733

„Klíčící život“ - Zákony proti vyhánění plodu - „Neposkvrněné početí“ - Různé středověké názory spojené s plzením - Medikamenty pro těhotné ženy - Délka těhotenství - Porod mrtvého dítěte - Středověké babictví a porodnictví - Anglické babictví - Francouzské babictví - Holandské babictví - Křest dítěte v mateřském těle - Císařský řez - Porod zadnicí - Pověry a praktiky spojené s vypuzením lůžka - Středověká nedělka - Pokoj nedělky a jeho zneuctění - Kolem úvodu

X. OD ČISTÉ PANNY K ČARODĚJNICI 759

Panny zasvěcené bohům - Křesťanský kult panenství - Panenství podle lidového názoru - Poutové muslimské manželství - Panny do pluhu - Askeze - Nábožensko-mystická erotika - Smilstvo v kláštorech - Inkubové a sukkubové - Kladivo na čarodějnice - Příčiny čarodějnického šílenství - Víra ve zlé demony - Znehodnocení ženy - Rejstřík čarodějnických kouzel - Neukojené ženy - Milostná kouzla - Čarodějnická mast - Pohlavní moment - Půldruhého století hrůzy - Erotická posedlost

ŽENA NOVODOBÁ A MODERNÍ 779

I. ŽENA MODERNÍ A ABSOLUTISMUS 780

Absolutismus - Vykouřistování poddaných - „Ráj“ vládnoucích - Galantnost - Galantní Venuše - Ženský ideál galantní doby - Kult řader - Kult ženské nohy, hýždí a klínu - Oblečený člověk - Galantní móda - Galantní dekoltáž - Obroučková sukně - Dessous a retroussé - Luxus v módě

II. O GALANTNÍ LÁSCE A GALANTNÍM MANŽELSTVÍ 802

Galantní milostný poměr - Pohlavní pedagogika - Vysoká škola lásky - Koketerie a flirt - Lever - Raný pohlavní styk a zájem o panenství - „Aby se nic nestalo“ - Vydrážděná ženská smyslnost - Povaha oficiálního manželství - Maloměstácký manželský ideál - Sňatková anonce - Snadnost sňatku - Prodávání žen - Cizoložství - Zpustlík - Galantní dobrodružství - Pohlavní orgie - Podíl církve - Milostné pomůcky

III. MILOSTNICE A NEVĚSTKY 838

Láska jako zboží - Kult milostnic - Prostituce za ancien régime - Účast dětí v prostituci - Nevěstince - Lázně, taneční sály a kavárny - Kuplířství - Potírání prostituce - Venerické choroby

IV. ŽENA A GALANTNÍ ZÁBAVY 851

Hostince a lázeňský život - Lidové zábavy, trhy a pouti - Veřejné popravy - Zábavní parky a tance - Divadlo - Galantní řeč a literatura - Kult neřesti

V. ŽENA V BURŽOAZNÍ SPOLEČNOSTI - IDEÁLY A PRAXE 861

Milostný ideál nové doby - Dostaveníčkové domy - Bytové poměry - Mravní pokrytectví - Satira na mravní pokrytectví - Estetický ideál - Zralá žena - Občanská móda - Krinolina

VI. LÁSKA A MANŽELSTVÍ V BURŽOAZNÍ SPOLEČNOSTI 885

Sňatkové zprostředkovatelny a sňatková inzerce - Sňatky podle jména - Sňatky dolarových princezen - Koketerie a flirt - Polopanna a garsonka - Barevný flirt - Erotika dělníků - Erotika venkova - Volná a bohémská láska - Pohlavní nevědomost - Milostné umění - Omezování porodů - Anděličkářství - Mateřství a stát - Rozpor mezi manželstvím a láskou - Manželská nevěra - Krach manželství - Pohlavní žárlivost - Pohlavní orgie - Zneužívání nezletilých

VII. PROSTITUCE V BURŽOAZNÍ SPOLEČNOSTI 917

Novodobá prostituce - Nezletilé prostitutky - Pasáctví - O bordelové prostitutci - Obchod s děvčaty - Vznešená kokota - Pohlavní choroby - Reglementace prostituce - Policie a prostituce - Donašečství - Mravnostní policie

VIII. NOVODOBÁ JAPONSKÁ PROSTITUCE 940

Jošiwara a estetická stránka japonské prostituce - Tradice japonské prostituce - Čajovny - Obchody kuplířů a bordelářů - Dřívější druhy japonských prostitutek - Účesy a oblečení dřívějších japonských prostitutek - Vystavování - Evropan v japonském nevěstinci - Gejši - Zákony, předpisy a smlouvy - Osvobození z nevěstince a sebevraždy dřívějších japonských prostitutek - Syfilis v Japonsku - Jošiwarské slavnosti - Kouzla a pověry - Legendy - Jošiwara po roce 1918 - Gejša po roce 1918 - Tajná prostituce a japonské prostitutky v cizině - Typická aféra

IX. ROZKLAD RODINY 980

Rozklad šlechtické velkodomácnosti - Malorodina - Oslabení rodinných funkcí - Změněný poměr mezi mužem a ženou - Důsledek diferenciaci žen - Změna poměru mezi rodiči a dětmi - Znehodnocení manželství - Nechut' ke sňatkům - Manželství a kultura - Individualismus a individualizace - Společnost a funkce rodiny

X. VÝVOJ DIFERENCIACE A EMANCIPACE ŽEN 996

Pohlavní diferenciaci a diferenciaci mužů a žen - Vývoj postavení ženy - Ženy ve francouzské revoluci - Marry Wollstonecraftová - Vpád měštánských žen do odborné práce - Ženské hnutí za vzdělání - Spojené státy americké - Anglie - Francie - Německo - Švédsko, Norsko a Dánsko - Rusko - Další evropské země (Finsko, Belgie, Holandsko, Švýcarsko, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Turecko, Rumunsko) - Rakousko-Uhersko - Mímoevropské země - Příčiny boje měštánských žen o vzdělání a zaměstnání - Cenění ženské práce - Dělnická ženská práce - Odpor proti dělnicím - Vykořisťování dělnické ženy - Ženské dělnické hnutí - Ženské odborové organizace

XI. ZÁVĚR 1025

Mravní pokrok - Emancipace ženy a psychoanalýza - Volná láska - Láska ve dvacátých letech 20. Století - Autorova ideální představa

OD TŘICÁTÝCH LET K DNEŠKU 1033

Žena se začleňuje do pracovního procesu - Třicátá léta - Žena ve válečných letech - Poválečná žena - Začátek a konec emancipace československé ženy - Podíl žen v na trhu práce ve světě před rokem 1989 - Omyl ženy 20. Století - S čím je žena 20. století stále nespokojená - Feminismus - Feminismus v USA - Hnutí proti sexismu - Pokrytectvím americké morálky k totalitě: sexual harassment - Prostituce v českých zemích po roce 1989 - Feminismus v českých zemích po roce 1989 - Pracovní diskriminace - Ideál krásy konce tisíciletí